

De Enschedese hotelmoord op de Duitse Denise Celik kreeg weinig media-aandacht, maar advocaat-generaal Margreet Fröberg beet zich erin vast. Na een vrijspraak door de rechtbank veroordeelde het gerechtshof Cumali A. wegens doodslag door middel van wurging, omdat een andere doodsoorzaak en een andere dader uitgesloten zijn. 'Ook die ouders hebben recht op genoegdoening.'

MOORD ZONDER DOODSOORZAAK

Veroordeling hotelmoord te danken aan extra onderzoek

*Geen
doodsoorzaak,
dat is te gek.
We hebben
alles uit
de kast
getrokken'*

AG Margreet Fröberg

Op 18 juni 2004 wordt in een kamer in het Dishhotel in Enschede het dode lichaam gevonden van de Duits-Turkse vrouw Denise Celik (18). De neef met wie ze een buitenechtelijke relatie heeft, Cumali A. uit Steenwijk, heeft de vorige avond met haar doorgebracht in de hotelkamer en daar ook seks met haar gehad. Daarna is hij in Düsseldorf op het vliegtuig naar Turkije gestapt. Hij is nog steeds op vrije voeten.

Hoewel er veel aanwijzingen zijn voor de betrokkenheid van A., spreekt de rechtbank in Almelo hem op 24 april 2007 vrij van moord en doodslag, omdat niet vaststaat dat Denise op gewelddadige wijze om het leven is gekomen.

De zaak krijgt opvallend weinig media-aandacht. Een Duits meisje uit de Turkse cultuur, een voortvluchtige verdachte: de Nederlandse nieuwsredacties denken waarschijnlijk dat hun publiek weinig belangstelling heeft en laten het afweten. Maar het Openbaar Ministerie legt zich er niet bij neer. 'Geen doodsoorzaak, dat is te gek,' zegt advocaat-generaal Margreet Fröberg van het ressortsparket Arnhem nu. 'Voor mij hoeft iemand niet koste wat het kost veroordeeld te worden. Maar in deze zaak lagen de feiten zodanig dat wij alles uit de kast hebben getrokken.'

Fröberg, die werd belast met het hoger beroep bij het gerechtshof in Arnhem, stond ▶

voor twee belangrijke opgaven. 'We moesten ten eerste aantonen dat het meisje met geweld om het leven is gebracht. Daarna moesten wij bewijzen dat Cumali A. inderdaad de dader is.' Aan het tweede oordeel was de rechtbank niet eens toegekomen, omdat ze de bewijzen voor een misdrijf te licht bevond.

Schildklierhormoon

De officier van justitie van het arrondissementsparket Almelo, Marc Lousberg, heeft op 10 april 2007 in zijn requisitoir een flink aantal pijlen op zijn boog. A. zou hebben verklaard dat als hij het slachtoffer niet kon krijgen, dat niemand haar zou krijgen, zijn vingerafdrukken zijn gevonden in de hotelkamer, uit DNA-onderzoek naar sigaretten, blikjes en sperma in de hotelkamer komt slechts één, zij het onbekende, mannelijke persoon naar voren, uit gsm- en treingegevens blijkt dat A. in Enschede was op 17 juni, hotelmedewerkers herkennen hem en hij blijkt die nacht ook naar Duitsland te zijn gereden en op het vliegtuig te zijn gestapt naar Turkije. Verder baseert Lousberg zich op de bevindingen van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Dit instituut stelt vast dat er een aantal aanwijzingen is voor verwurging: het slachtoffer had puntvormige bloedingen in het hoofd/halsgebied, drukplekken in de hals en aan weerszijden van de hals een vlekkerige verkleuring. Dit beeld wordt nog versterkt door de rode stipjes achter het oogwit, die duiden op zuurstofgebrek.

Bovendien heeft Denise een zeer hoge concentratie van de schildklierhormoon thyreoglobuline in het bloed, wat veroorzaakt kan zijn door druk op de schildklier. Dit orgaan zit net onder de hals. Maar omdat niet bewezen is dat de schildklier beschadigd is, concludeert de patholoog van het NFI dat de doodsoorzaak onvoldoende zeker kan worden bepaald. Omdat de rechters zich aansluiten bij deze conclusie, gaat Cumali vrijuit.

'We moesten aanvullend onderzoek laten verrichten,' blikt Fröberg terug. Ten eerste werden de bestaande onderzoeksresultaten voorgelegd aan wetenschappers van het bureau Independent Forensic Services (IFS). 'Een zogeheten papieren onderzoek,' licht Fröberg toe. 'Het lichaam was immers niet meer aanwezig'. De onderzoekers van IFS komen op basis van de feiten tot een andere conclusie dan het NFI. IFS concludeert dat alle onderzoeksresultaten in samenhang met elkaar wijzen op gebruik van geweld door wurgen of smoren. De kans dat Denise door geweld is omgekomen, wordt nog groter doordat een natuurlijke doodsoorzaak ontbreekt. Tot slot oordeelt IFS dat het

NFI en IFS

Tijdens het onderzoek deed het NFI het meeste onderzoek, bijvoorbeeld DNA-onderzoek op een blikje Ice tea. Aanvullend forensisch onderzoek, naar de doodsoorzaak van Denis Celik, werd verricht door Independent Forensic Services. IFS, opgericht in 2003, is een "ISO 17025" geaccrediteerd laboratorium dat ook onderzoek verricht in de VS, Groot Brittannië en Australië. Deze NFI-concurrent beschikt over expertise in biologisch sporenonderzoek, DNA-sporenonderzoek, bloedspoorpatroonanalyse, interpretatie van verwondingen, doodsoorzaak, bepaling tijdstip van overlijden, en criminalistische interpretatie. Meer info op www.forensic-services.nl

aannemelijker is dat de grote concentratie schildklierhormoon is veroorzaakt door wurging dan door postmortale veranderingen.

Blauwe plekken

Er wordt extra onderzoek gedaan. In Duitsland worden aanvullende medische gegevens van Denise opgevraagd, en van de Duitse begrafenisondernemer komen nog meer foto's, en daaruit blijkt dat er geen enkele aanwijzing is voor een andere dan een gewelddadige dood. Het meisje was gezond, gebruikte geen drugs of medicijnen en had geen zelfmoordplannen. Ook foto's uit het mortuarium ondersteunen het standpunt van het OM. Bij de rechtbank bestond nog onduidelijkheid over de blauwe plekken in de hals van het meisje. 'De lijk-schouwer had deze plekken geconstateerd,

maar tijdens de sectie bij het NFI waren ze niet meer te zien.' Dat zorgde uiteraard voor twijfel.

De foto's uit het mortuarium tonen echter het bestaan van de plekken ondubbelzinnig aan. 'Door postmortale veranderingen waren de plekken eerst verdwenen en later weer teruggekeerd,' verklaart Fröberg. Als zij de bevindingen van IFS voorlegt aan de NFI-patholoog, concludeert deze dat haar IFS-collega's het waarschijnlijk bij het rechte eind hebben. De patholoog doet naar aanleiding van de bevindingen nieuw onderzoek. Dat is mogelijk omdat monsters van belangrijke organen altijd bewaard worden. Ze constateert dat het schildklierweefsel bloed bevat. Dit kan duiden op samenknijping van de schildklier. Omdat zich over deze zaak ondertussen zoveel deskundigen hebben gebogen die het niet op alle punten met elkaar eens zijn, heeft het hof besloten om de deskundigen tijdens de zitting in hoger beroep in elkaars bijzijn te horen. Zo kunnen ze op elkaar verklaringen reageren, wat de duidelijkheid ten goede komt. 'De ommezwaai van het NFI was een cruciale wending in deze zaak,' weet Fröberg. 'Het NFI heeft goed meegewerkt, er was geen sprake van rancune. Toen het NFI zijn standpunt wijzigde, ging de rechter daar in mee.'

Ice Tea

Het OM wist dat daarmee de slag nog niet gewonnen was. De advocaat-generaal moet immers aantonen dat het A. is en niemand anders die het wurgen van Denise op zijn geweten heeft.

Ook daartoe wordt een beroep gedaan op nieuw onderzoek. Het NFI vergelijkt het DNA-profiel dat de onbekende man heeft achtergelaten op een blikje Ice Tea, op sigaretten en op de hals van het slachtoffer met DNA van een broer van de moeder van A. Deze oom stond het DNA vrijwillig af. Uit de vergelijking blijkt dat het DNA-profiel van de onbekende man in de hotelkamer overeenkomt met het profiel dat uitsluitend voorkomt bij de verdachte en andere familieleden in de moederlijke lijn. Het zogeheten mitochondriaal DNA wordt geërfd via de moeder.

Fröberg: 'Die match bewijst niet dat A. in de hotelkamer was. Het sluit zijn aanwezigheid echter ook niet uit.' Volledige zekerheid had kunnen worden verkregen als de vader van A., als eerstegraads familielid, zijn DNA had afgestaan.

In haar requisitoir op 2 februari 2010 gaat de ▶

'Ik doe graag grote, ingewikkelde zaken, zoals mensenhandelzaken.'

OVER MARGREET FRÖBERG

Na haar studie Nederlands Recht vond

Margreet Fröberg zichzelf nog te jong voor de

raio-opleiding. Ze begon 1988 als jurist bij de

gemeente Amsterdam. Daarna werkte

Fröberg voor het ministerie van Justitie bij de

toenmalige afdeling Vreemdelingenzaken.

Eind 1992 startte ze met de raio-opleiding in

Alkmaar. Daarna liep ze stage bij het OM in

Zutphen en werd officier van justitie in

Arnhem. Na een detachering bij het ressorts-

parket Den Bosch kwam ze in 2006 bij het

ressortsparket in Arnhem. 'Mijn belangrijk-

ste zaak tot nu toe was de hernieuwde

behandeling van de Puttense moordzaak,'

vertelt ze. Die loopt nog in hoger beroep.

Als advocaat-generaal in Arnhem is ze deels

belast met leidinggevende en coördinerende

taken en deels met inhoudelijk werk. 'Ik doe

graag grote, ingewikkelde zaken, zoals

mensenhandelzaken'.

advocaat-generaal uitvoerig in op andere verdachten. De Duits-Turkse man van Denise die wellicht uit jaloezie handelde? Onmogelijk, omdat zijn vingerafdrukken en DNA-profiel niet matchen met de sporen in de hotelkamer. Bovendien is de man helemaal niet in Nederland geweest op 17 en 18 juni. Ook A.'s vader en broers vallen af omdat ze op geen enkele manier aan de daad gelinkt kunnen worden. Kan een onbekende derde dan worden aangewezen als dader? 'Nee, vaststaat dat A. in de hotelkamer is geweest. Er is DNA-materiaal van slechts één persoon gevonden,' analyseert Fröberg.

'Zo'n second opinion kost heel veel geld. Maar als er aanleiding toe is moet je het zeker doen.'

Alles wijst dus op A. Hij is gezien door hotelpersoneel, hij was in de hotelkamer. Denise wilde het met hem uitmaken en hij heeft, volgens een van zijn broers die als getuige is gehoord, gezegd: 'Als ik je niet kan hebben, dan niemand.' Hij was ter plekke en hij had een motief. Fröberg eist veertien jaar celstraf. 'De rechter oordeelde net als ik dat niemand anders het gedaan kán hebben,' memoreert ze. Op 16 februari 2010 acht het hof doodslag bewezen maar spreekt A. vrij van moord omdat onduidelijk is wat er precies is gebeurd voorafgaande aan de wurging. Het hof legt A. tien jaar celstraf op. Dit arrest is onherroepelijk geworden.

Second opinion

Hoe kijkt Fröberg terug op deze zaak? 'We hebben ervan geleerd dat wij de deskundigen heel goede vragen moeten stellen en dat wij goed naar hen moeten luisteren. En we moeten deskundigen vragen ons duidelijk te informeren en hun standpunten en bevindingen met elkaar te vergelijken.' Daarbij merkt Fröberg op dat dit een oude zaak is en er de laatste jaren binnen het OM veel aandacht

wordt besteed aan forensische aspecten, er aparte forensische officieren van justitie en forensische secretarissen zijn, en er intensieve overlegstructuren bestaan met het NFI. 'Een belangrijk leerpunt in deze zaak is: roep zo snel mogelijk in een zaak met onduidelijke doodsoorzaak de patholoog of forensisch arts ter plaatse en zorg ook vooral dat de deskundige ons goed begrijpt en stel hem op de hoogte van de relevante context van het forensisch onderzoek.' Op de vraag of het nuttig is om vaker een second opinion te vragen na een onderzoek door het NFI, antwoordt de advocaat-generaal: 'Dat is een mooi discussiepunt. Zo'n onderzoek kost heel veel geld. Maar als er aanleiding toe is moet je het zeker doen!'

Een ander aandachtspunt is de goede samenwerking tussen de eerste en de tweede lijn binnen het Openbaar Ministerie. 'Nadat de officier van justitie in beroep ging, is er meteen contact geweest met de gebiedsadvocaat-generaal. We hebben de zaak uitgebreid besproken, ook met het rechteerteam, en later met de mensen van Independent Forensic Services,' vertelt Fröberg. 'De officier heeft actief meegewerkt aan het onderzoek. Van hem kwam onder meer het idee om DNA te trekken uit de huidschilfers die we nog hadden van de vingerafdruk uit de hotelkamer. Helaas is dat niet gelukt. Verder heeft de officier alle zittingen bijgewoond.'

Al met al blikt Fröberg met een dubbel gevoel terug op de behandeling van deze zaak. 'De dader is nooit gepakt, en het is maar zeer de vraag of hij ooit zijn straf zal uitzitten. Dat er betrekkelijk weinig maatschappelijke onrust was, mag geen verschil maken voor de inzet van politie en justitie. Voor mij staat voorop dat ook deze familie recht heeft op genoegdoening. Ik heb, via een tolk, altijd veel contact gehad met de Duitse familie. Ze zijn er van overtuigd dat de juiste persoon veroordeeld is.' Ze besluit: 'Voor de familie zelf is het zeer triest. Ze hebben hun dochter verloren en het contact met de Nederlandse tak is verbroken. En uiteindelijk weten we niet wat zich precies heeft afgespeeld, want de familie van A. heeft niet meegewerkt aan het onderzoek.' ◀

Tekst: Peter Louwerse
Foto's: Willem Jan Ritman

Illustratie: Roland Conté

GrOMbergen

Ketting

"Politie zet speciaal team op kettingrukkers". Zo maar een bericht op de website nu.nl van 9 juni 2010. Een nieuwtje dat direct vragen oproept: waarom een politieteam? Zoals kettingrokkers baat hebben bij acupunctuur en nicotinekauwgum, zo zou deze groep patiënten toch eerder geholpen zijn met intensieve psychotherapie en gesprekken met een seksuoloog dan met optreden van de hermandad. Met een speciaal team, dat dan weer wel. Maar ik bleek op het verkeerde been gezet: **het ging om een groep criminelen die halskettingen van de nek van onschuldige voorbijgangers aftrokken.** Gelukkig ben ik niet de enige die wel eens op het verkeerde been wordt gezet, dat kan de beste gebeuren. Een advocate, bij voorbeeld. Meer specifiek: de raadvrouw van een verdachte die onlangs bij het Amsterdamse hof terecht stond. De man werd verdacht van opzetheling van een gestolen telefoon. **Een feit dat hij ook had bekend. Bewijs rond, zou je zo zeggen.** Ware het niet dat de man tot twee maal toe had bekend vóórdat hij een advocaat had kunnen raadplegen. Een gegeven dat ook zijn raadvrouw was opgevallen. Indachtig de zogenaamde Salduz-jurisprudentie, waarin is bepaald dat een verdachte die in verzekering is gesteld recht heeft om voorafgaand aan het eerste verhoor een advocaat te raadplegen, meende ze een slim verweer te hebben: de verklaringen van haar cliënt mochten niet voor het bewijs gebruikt worden en omdat er verder onvoldoende lag zou hij vrijgesproken moeten worden. **Een typisch gevalletje "klok en klepel"**. Want inderdaad: in de rechtspraak van de Hoge Raad is uitgemaakt dat verklaringen, afgelegd in detentie voordat een advocaat geraadpleegd kon worden in beginsel van het bewijs moeten worden uitgesloten. Maar daaraan moet iets worden toegevoegd: als verdachte, nadat hij zijn raadsman heeft gesproken, zijn bekenkende verklaring herhaalt, mag die nieuwe bekentenis wel degelijk voor het bewijs worden gebruikt. Dat nu had de raadvrouw over het hoofd gezien, zo blijkt uit het arrest van het hof: "Weliswaar heeft de verdachte zijn consultatierecht niet kunnen uitoefenen, maar niet is aannemelijk geworden dat de verdachte hierdoor (overigens) in zijn processuele belangen is geschaad. Door de verdediging is niet aangevoerd dat de verklaringen van de verdachte onwaarheden bevatten. De verdachte heeft bovendien, nadat hij met zijn advocaat had gesproken, zijn verklaring herhaald. En voorts heeft de verdachte op geen enkel moment afstand genomen van eerder afgelegde verklaringen". (Hof Amsterdam 26-05-2010, LJN BM6888). Dat brak de man lelijk op: hij werd gewoon veroordeeld, tot een geldboete van 300 euro. Geen kettingcrimineel, dus...

Jan-Willem Grimbergen, officier van justitie in Utrecht

